

Historisch overzicht.

In 1854 vermeldt R.T. Maitland voor het eerst keverslakken van onze kust. Hij vond op de "steenen werken der vesting Ter Veere" een aantal dieren, die hij tot twee soorten meende te moeten rekenen: Chiton marginatus en Chiton cinereus. De onderscheiding van marginatus Pennant is niet te handhaven, zodat deze naam als een synoniem van cinereus (= Lepidochitona cinerea (Linné)) moet worden opgevat. J.A. Herklots neemt in 1859 deze opgaven als de "omzoomde Chiton" en de "aschgrauwe Chiton" over en beeldt ze af op plaat VII figuren 4 en 6. Deze auteur noemt eveneens Chiton laevigatus Fleming (= Tonicella marmorea (Fabricius)) en Chiton laevis Pennant (= Callochiton achatinus (Brown)) en beeldt ze af op plaat VII figuren 7 en 5 als de "gladde Chiton" en de "fluweelen Chiton", zonder ze echter als inlands op te geven. Op gezag van Maitland beschouwt hij ze (ten onrechte) als variëteiten van cinereus. Voorts geeft HERKLOTS in de tekst op blz. 92 een afbeelding van Chiton asellus (= Lepidopleurus asellus (Sponger)) , waarvan hij in een voetnoot vermeldt: "waarschijnlijk ook eene inlandsche soort", zonder aan te geven op welke feiten hij deze veronderstelling grondt.

De opgave van Tonicella marmorea heeft J.G. Jeffreys blijkbaar verleid tot de vermelding "From Spitzbergen to Zealand", op blz. 228 van vol. III, British Conchology (1865), waar de auteur de verspreiding van Chiton marmoreus bespreekt. In vol. V, supplement (1869), vinden we betreffende deze soort nog vermeld: "? Holland (Herklots)".

Een zelfde opgave vinden we bij H.A. Pilsbry (1892, blz. 41), die de soort o.a. vermeldt van "Holland to Ireland and northward", en in het werk van H. Simroth (1894, blz. 308) die haar signaleert van "Holland".

Al deze opgaven zullen vermoedelijk uit dezelfde bron (Maitland-Herklots) geput zijn. H.F. Nierstrasz neemt de vermelding ook over in zijn "Remarks on the Chitonidae", 1906, blz. 167, doch merkt in een noot op: "I never saw specimens of Tonicella from the coast of Holland". Tevens introduceert deze auteur in dezelfde noot een nieuwe soort voor ons land, waar hij schrijft: "The only Chitons, found by me on the Dutch coast, are Trachydermon cinereus L. and Lepidopleurus cancellatus Sow".

Van der Sleen doelt op deze opgave, wanneer hij in 1915 op blz. 210 als vindplaatsen van L. cancellatus Iorseke en Bergen op Zoom opgeeft. Het Zoölogisch Museum te Amsterdam bezit 3 exemplaren (2 in de

collectie Schepman) van Ierseke, verzameld in juli 1897 door H.F. Nierstrasz, en het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden heeft er 3 van dezelfde herkomst ontvangen van het Zoölogisch Laboratorium te Utrecht. Van der Sleen noemt de vindplaats Bergen op Zoom niet meer in zijn lijsten van 1920 en 1921. Alle verdere opgaven in de Nederlandse literatuur van L. cancellatus hebben dan ook uitsluitend betrekking op de dieren van Ierseke.

In 1920 verschijnt het deeltje "Aculifera" in "Die Tierwelt der Nord- und Ostsee", van de hand van H.J. (fout voor H.F.) Nierstrasz & H. Hoffmann, waarin de auteurs, behalve de reeds uit Nederland bekende L. cinereus en L. cancellatus, tevens Tonicella marmorea weer op het tapijt brengen. Op blz. 31 geven zij bij de verspreiding van laatstgenoemde soort o.a. op: "Niederlande (Zeeland ?)".

Tera van Benthem Jutting heeft in afl. VIII van "Fauna van Nederland" (1936) deze opgave nader toegelicht. Zij schrijft op blz. 86:

"Desgevraagd deelde Prof. Nierstrasz mij het volgende mede: 'Vele jaren geleden heb ik hier te land eenige exemplaren van Tonicella marmorea gevonden, waarschijnlijk in Zeeland (Walcheren); daar dit laatste niet zeker is, heb ik een ? gezet. Na zoovele jaren kan ik mij de juiste vindplaats niet meer met volkomen zekerheid herinneren'!"

De soort is nadien nooit meer in ons land aangetroffen. De exemplaren, waarop Nierstrasz doelt, zijn blijkbaar niet bewaard gebleven. Ze bevinden zich noch in het Zoölogisch Museum te Amsterdam, noch in het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden, waarheen een deel van de collectie Loricata van het Zoölogisch Laboratorium te Utrecht is verhuisd.

Het autochtoon voorkomen van T. marmorea in ons land is dan ook aan gerechtvaardigde twijfel onderhevig. Aan deze zijde van de Noordzee is de soort niet Zuidelijker gevonden dan in het westelijk deel van de Deense Limfjord. Aan de Engelse oostkust is Scarborough de zuidelijkste vindplaats. T. marmorea is een arctische, circumpolaire soort. De opgaven van het Middellandsezeegebied, die men in buitenlandse literatuur verspreid kan aantreffen, berusten m.i. alle op een verwisseling met andere soorten of mogelijk ook op een foutief of verwisseld etiket (zoals vermoedelijk het geval zal zijn met het exemplaar van Smyrna in de collectie van het Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen te Brussel).

Zo lang geen nieuwe vondsten van T. marmorea van de Nederlandse kust bekend worden, lijkt het mij beter de soort niet als inlands aan te nemen en dan ook verder buiten beschouwing te laten.

In 1934 doet E. Leloup op blz. 22 mededeling van de vondst van een exemplaar van Trachydermon albus (Linné) (= Ischnochiton (Lepidopleuroides) albus (Linné)), afkomstig van Zwarte Polder (gem. Nieuwvliet), Zeeuws-Vlaanderen. Het exemplaar berust in de verzameling van het Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen te Brussel. De soort is later wederom gevonden, zij het ook als "natuurlijk adventief", ter hoogte van Noordwijk.

In december 1952 gaf schrijver dezes een lijst van in Nederland gevonden keverslakken in de S.W.G. Tabellenserie (no. 11) een gestencilde publicatie, waarin, behalve de drie genoemde en de problematische T. marmorea, tevens drie voor Nederland nieuwe soorten zijn opgenomen, n.l. Lepidopleurus asellus (Spengler), Acanthochiton fascicularis (Linné) (= Acanthochitona crinita (Pennant)) en A. communis (Risso). Hiervan is alleen de eerste autochtoon nabij ons faunagebied aangetroffen (één exemplaar met de dreg gevangen op de Texelse Stenen). De beide overige zijn aangevoerd.

Met zekerheid zijn tot dusverre dus zes soorten Loricata aan de Nederlandse kust vastgesteld, behorende tot vier families.